

POSUDEK DIPOMOVÉ PRÁCE MICHALY NOVÁČKOVÉ

Diplomantka si vytkla zajímavý cíl práce. Zjistit, jakým způsobem převést nestandardní, dialektické atp. prvky originálu do češtiny v audiovizuálním díle. Ptá se, zda lze najít ekvivalenty v cílovém jazyce, zda je možné tyto ekvivalenty použít, či je smísit. A jak pak bude výsledek působit na receptienty. Prostředkem k odpovědi na tyto otázky jí má být analýza „dvou konkrétních převodů anglického dialektu v dabingu do češtiny“ konfrontovaná s procesem „výroby“ dabovaného pořadu a následně průzkumem recepce těchto děl u diváků. V teoretickém úvodu si definuje termíny a vymezuje předmět průzkumu a posléze i způsoby řešení tohoto problému u různých teoretiků překladu. Postrádám u tohoto přehledu nějakou strukturovanost. Jde více méně o sled různých názorů. Diplomantka obšírně odkazuje k řadě prací teoretiků, které ale nejsem schopen najít v seznamu sekundární literatury (např. Carrol, Remaelová, Makarian). Tvrdí, že česká teoretická literatura se dabingem příliš nezabývá. Zmiňuje se pouze o Kautském, který opět není zařazen do seznamu literatury. Divím se ovšem, že minimálně nenahlédla do diplomových prací Ústavu translologie. Sám si vybavuji pár diplomek, které se tématem zabývaly. Pokud mě paměť neklame byl to Čeněk Matocha, Kateřina Miková a pak mimořádně podařená práce, tuším, Jitky Charvátové.

Kapitola „Analýza dialektických prvků ve výchozím díle“, která by podle mého názoru měla být jednou ze stěžejních součástí práce, si na necelých sedmi stranách značně neuspořádaně všímá různých aspektů originálu. Například důležité lexikální roviny věnuje pozornost pouze u jednoho ze zkoumaných titulů a uvádí pár příkladů, aniž by uvedla jejich překlad. Omezí se na konstatování: „jsou do češtiny obvykle převedena doslovně“. Výsledkem této části práce je poznatek, že postava Kelly obsahuje „obecně hovorové prvky typické pro více než jedno regionální nářečí“, zatímco postava Hermese Conrada z Futuramy mluví „jamajskou“ angličtinou.

V kapitola „Analýza dialektických prvků v dabovaných verzích seriálů“, která by podle mého názoru měla být rovněž stěžejní součástí práce, na dosti omezeném prostoru uvádí dialektické prvky překladu. Ukáže, že seriál Misfits využívá v mluvě postavy Kelly převážně „ostravštinu“, zatímco seriál Futurama v postavě Hermese „brněnštinu“. Příklady jsou opět uváděny bez spojitosti s originálem.

Následují pak části práce o genezi dabingu, které vycházejí z rozhovorů s tvůrci dabingové verze, a posléze o recepci seriálů diváky, která je posuzovaná na základě dotazníkové ankety.

Kapitola o genezi dabingu ukazuje dosti realisticky praxi, která při výrobě dabingu dnes, zdá se, vládne. Je zřejmé, že v zásadě záleží na individuálním přístupu jednotlivých tvůrců dabingu, jak bude konečná podoba vypadat, že tedy není žádná a priori vyžadovaná norma, která by byla pro dabing závazná. Překladatel náhodným slovem „zdravec“ neúmyslně stanoví strategii mluvy postavy. A ukáže se, že asi nejvíc se na konečné podobě „podepsal“ režisér, či sám herec, který podobným stylem deformoval jazyk postavy ve zcela jiném filmu a nyní z toho těží atp. S nimi ale rozhovor veden nebyl. Z doslovného zápisu rozhovorů v příloze s tvůrci je patrné, jak nahodile tato podoba vzniká, protože si sami při hodnocení své práce protiřečí (Podtrženo v DP). Jak vstupují do práce šibeniční termíny. Jak často živelně probíhá volba překladatelů apod.

Zcela zásadní částí diplomové práce je pak hodnocení filmů diváky na základě dotazníků. Onen poněkud chaotický způsob výroby seriálů je poměřován velice důkladným drobnohledem posuzovatelů, a to z celé řady hledisek (znalost angličtiny, věk, pohlaví, místo bydliště, hodnocení postav z různých hledisek, komika a rušivost dialektických prvků, preferovaný formát překladu atd). Kámen úrazu je ale skutečnost, že z převážné většiny odpovědí nelze vyvodit nějaké prokazatelné závěry, jak to převážně konstatuje sama autorka práce. Přitom se skláním před akribií, s níž svůj průzkum provádí, a především jak pak v krásných barevně vyvedených grafech jeho výsledky demonstruje a statisticky kvantifikuje a známkuje od jedničky do pětky. Při bližším pohledu ale i zde aspoň já občas silně tápu. Tak například docela mi uniká smysl některých otázek: například hodnocení sympatií či inteligence postav ve vztahu k překladu dialektických prvků v jejich řeči. Či kategorie „reálnosti“ postav. Skutečně není divu, že postavy, které se vyskytují v daleké budoucnosti (Futurama), budou působit méně reálně než naši současníci (Misfits). Ale jak to proboha souvisí s převodem dialektických prvků? Diplomantka posuzuje rozdílné vnímání a hodnocení dílů seriálu v dabované a titulkované verzi, přičemž analýza titulků do práce není zahrnuta „z technických i kapacitních důvodů“, jak stojí v poznámce pod čarou (str. 69). Přitom by bylo jistě zajímavé sledovat, jak jednotlivé příklady nestandardní mluvy řeší dabing a jak titulky, zvláště když jsou filmy dostupné v obou verzích. Pozoruhodná je kategorie „komiky“, se kterou se operuje obecně a ne na základě specifikace žánru či analýzy jednotlivých příkladů, ve kterých by se tato „komika“ měla projevit, přičemž slovo „komika“ je nejednoznačné. Je zřejmé, že ho respondenti chápou jako „vtipnost“ a ne negativně jako „směšnost“? Zcela už mi uniká, jak mohou respondenti hodnotit rušivost dialektických prvků (přepokládám, že překladu), pokud film sledují pouze v angličtině bez titulků (str.89). Zajímavé jsou jistě různé rozdíly hodnocení dabingu oproti originálnímu znění, ale bohužel cítím značnou skepsi k věrohodnosti odpovědí. Obávám se, zda respondenti nepodléhají oné módní tendenci kritizovat dabing, a jestli to nakonec není tak, jak to v rozhovoru dosti přesvědčivě konstatuje dramaturg Košťál: „Většinou lidi píšou, že nemají rádi dabing a tak, i když opak je pravdou. Když jsou pak nějaké průzkumy sledovanosti nebo pokusy vysílat něco s titulky, tak se ukáže, že na ty titulky nikdo nekouká a nikdo je nechce.“ (str XX). Přiznám se, že tak trochu podobně skepticky hodnotím věrohodnost odpovědí respondentů v této práci.

Uvědomuji si, že do této diplomové práce bylo vloženo mnoho energie, že je převážně velice pečlivá a na pohled pěkná a nechci ji zcela zavrhnout. Už proto, že naznačuje, jakým směrem by se mělo ubírat další bádání v této oblasti. Ale, s prominutím, není mi úplně jasný její smysl. Co se touto prací podařilo odhalit? Do jaké míry je energie do ní vložená vynaložená na samostatné a tvůrčí hledání odpovědí na vznesené otázky? Do jaké míry tato práce souvisí s konkrétními problémy překladu? Vzhledem k pracnosti a pečlivosti, s níž byla tato práce vytvořena, ji navrhuji hodnotit jako dobrou.

Doc. PhDr. Jiří Josek